

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum II. Decretalium, Per Triginta Titulos Distributum, In Quo Agitur
De Judiciis, Foro Competenti, Libelli Oblatione, Mutuis petitionibus, ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1708

§. V. An liceat appellare à qualibet sententia?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73001](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73001)

(quod ipsemet aperte profitetur) ut ostendat ab huiusmodi iudicibus licere appellare. Verum in Concilio Carthaginiensi tam impresso, quam manuscripto, cum varijs exemplaribus collato, & unico Codicis Canonum etiam impresso, ac manuscripto, & Græco, quod cum ipso concordat, & Africano, ubi hoc reperitur: & apud Juonem legitur: non liceat. Et quæ in ipso Canone antecedunt, & referuntur infra eac. hoc, etiam ostendunt, omnino cum negatione legendum esse; quod autem liceat appellare ab arbitro juris, seu necessario, diximusl. i. decret. tit. 43. de arbitris; an verò detur appellatio à iudice reductionis, constat ex dict. ibid à n. 2768.

§. V.

An liceat appellare à qualibet sententia?

2745.

Resp. in hac quæstione distinguendum inter jus civile, & canonicum; & in hoc inter antiquum, & novum; pro cuius resolutione supponendum i. diversos in hac materia esse Canones juris antiqui; nam c. i. admissa fuit appellatio contra terminum citationis à iudicibus delegatis præfixum; in c. super eo 12. h. t. admittitur appellatio ante &, post litis contestationem; ac antè, & post, in sententiæ prolatione, ut constat ex textu ibi: *sacri canones antè & post litis contestationem, & in prolatione sententiæ, & post, singulis facultatem tribuunt appellandi, leges autem seculares appellationem) nisi in certis casibus) ante sententiæ non admittunt: in c. cum cessante. 60. eod. tunc solum iudici à quo appellatum est, permitti procedere, quo gravamen submovit: in c. cum sit 5. eod. si ante sententiæ, vel postea fuerit appellatum, huiusmodi appellanti bus annus indulgetur.*

2746.

Jure autem novo restrictum est jus antiquum, ut constat ex Trid. sess. 13. de reform. c. i. ibi: cum Rei criminum, pleurumquè ad evitandas pœnas, & Episcoporum subterfugienda iudicia, querelas, & gravamina simulent, & appellationis diffugio, iudicis processum impediunt, ne remedio ad innocentie præsidium instituto, ad iniquitatis defensionem abutantur, atque; ut huiusmodi eorum calliditati, & tergiversationi occurratur, ita statuit, & decrevit: *in causis visitationis, & correctio-*

nis, sive habilitatis; & inhabilitatis, nec non criminalibus; ab Episcopo, seu illius in spiritualibus Vicario generali, ante definitivam sententiæ, ab interlocutoria, vel alio quocunque gravamine, non appelletur; nec Episcopus, seu Vicarius, appellationi huiusmodi, tanquam frivole, deferre teneatur; Sed ea, ac quacunque inhibitione, ab appellationis Iudice emanatâ, nec non omni stylo, & consuetudine, etiam immemorabili, contrariâ non obstante, ad ulteriora valeat procedere, nisi gravamen huiusmodi per definitivam sententiæ reparari, vel ab ipsa definitiva appellari non possit; quibus casibus sacrorum, & antiquorum canonum statuta illibata persistant.

Alter locus est ex eod. Trid. sess. 24. de reform. c. 20. ubi postquam dictum est, ut causæ omnes ad forum Ecclesiasticum quomodolibet pertinentes: etiam si beneficiales sint, in prima instantia, coram ordinarijs locorum duntaxat cognoscantur, atque omnino, saltem infra biennium, à die motæ litis terminentur (abòquin, post id spatium liberum sit partibus, vel alteri illarum iudices superiores, alijs tamen competentes, adire, qui causam in eo statu, quo fuerit, assument, & quamprimum terminaricurent) nec antea alijs committantur, nec avocentur; statim subjungitur, neque appellationes ab eisdem interpositæ, per Superiores quoscunque recipiantur, eorumquè commissio, aut inhibitio fiat, nisi à definitiva, vel à definitiva vim habente, & cuius gravamen per appellationem à definitiva reparari nequeat; & tandem per subsequentem exceptionem prædicta limitans, ait: *ab his excipiantur causæ, quæ juxta canonicas sanctiones apud Sedem Apostolicam sunt tractandæ, vel quas ex urgenti, rationabiliquè causâ judicaverit summus Rom. Pontifex per speciale rescriptum Signaturæ, Sanctitatis suæ manu propria subscribendum, committere, aut avocare.*

Ex dictis iuribus, deducitur, in foro Ecclesiastico, de iure illius antiquo, licuisse appellare à quacunque sententiæ, etiam interlocutoria, & à quocunque gravamine, jure autem novo non posse appellari ab interlocutoria, nisi vim definitivæ obtinente in causis, de quibus loquitur textus in n. priore, Ratio primæ partis sumitur ex iuribus relatis n. 2745. Secundæ, ex decret. Trid.

2747.

Trid. de quibus à n. jam cit. Tertia de-
mum etiam ex cit. Trid. ibi: *neque appella-
tiones, ab eis interpositæ, per Superiores
quoscunque recipiantur, nisi à definitiva,
vel à definitiva vim habente, & cujus gra-
vamen per appellationem à definitiva repa-
rari nequit; ex quo ulterius sequitur,
quòd, quotiescunque non potest appella-
ri à definitiva, toties possit in illo iudicio
appellari ab interlocutoria; quia tunc non
potest sperari, gravamen reparatum iri per
appellationem à definitiva.*

2748. Deducitur 2. quòd partes non possint
renuntiare primæ instantiæ Ordinarij, in
ejus præjudicium, ut pat. ex n. 2746. ibi:
*causæ omnes, ad forum Ecclesiasticum quo-
modolibet pertinentes, in prima instantia
coram Ordinarijs locorum duntaxat cogno-
scantur; nec causas, in Curijs Ordinario-
rum pendentes, posse à Superioribus
etiam Nuntiis, avocari, per clarum tex-
tum Trid. in cit. c. 20. ibi: Legati quoque,
etiam de latere Nuntij, Gubernatores Ec-
clesiastici, aut alij, quarumcunque facul-
tatum vigore, non solum Episcopos, in præ-
dictis causis, impedire, aut aliquo modo
eorum jurisdictionem ijs prærivere, aut
turbare non præsumat; sed nec etiam con-
tra Clericos, aliàsve personas Ecclesiasti-
cas, nisi Episcopo prius requisito, eoque ne-
gligente, procedant; aliàs eorum proces-
sus, ordinationesvè, nullius momenti sint,
atque ad damni satisfactionem partibus
illati, teneantur*

2749. Deducitur 3. causas omnes, ad forum
Ecclesiasticum spectantes, *intra biennium*
terminari debere; constat ex textu in n.
2746. ibi: *omnino, saltem infra bienni-
um, à die motæ litis, terminentur; &
quamvis, si hoc non fiat, non propterea
irritentur acta, liberum tamen sit parti-
bus, vel alteri illarum, iudices Superiores
(aliàs tamen competentes) adire, qui cau-
sam in statu, quo fuerit, assumant, & quam-
primum terminari curent, ut habet c. 20.
de quo n. citato. Ad quòd tamen, dicunt
Doctores, requiri, quòd detur culpa ex
parte iudicis; non autem, secus; sic Bar-
bosa in cit. c. 20. n. 14. & Complures alij
ab eo relati; & ideo huic decreto esse ad
locum in casu, quo agitur de nullitate Pro-
fessionis, quæ infra biennium ab Ordina-
rio & Superiore Regulari non terminatur,
& id, plures decisum esse, referunt Ric-*

Tom. II.

cius, Vega, & alii apud Barbof. *de officio
& potest. Episcopi* p. 3. allegat. 18. n. 8.

Deducitur 4. quòd dicitur in n. 2746. 2750.
(in causis visitationis) non dari appella-
tionem; non intelligi, post definitivam, ut
patet ex ipso textu; secus tamen est, si E-
piscopus procedat in Exemptos, vel aliàs
privilegiatos contra illorum privilegia; tunc
enim licebit eis appellare; & ubi apparue-
rit de eorum exemptione, seu privilegio,
gesta pendente appellatione revocantur;
sic Lancellotus *de Attentat. p. 2. c. 12. li-
mit. 18. à n. 2.* de quo plura diximus l. 5.
tit. de privileg.

Deducitur 5. licitum esse, etiam de jure
canonico, appellationem ab interlocuto-
ria, vel mandato sententiæ definitiva cum
habente, vel gravamine non reparabili,
ut constat ex n. 2746. & consequenter)
in casu damni non reparabilis) mandatum,
vel sententiam, quantumvis interlocuto-
riam, habere vim definitivam, ut tradunt
Quaranta in Summa Bullarij V. *Archiepi-
scopi auctoritas.* 18. Riccius in praxi fo-
ri Eccles. decis. 105. & complures alij; &
notat specialiter, textum Concilij, negan-
tem appellationem ab interlocutoria, vel
alio gravamine, solum loqui, quando fit
correctio morum, vel agitur de pertinen-
tibus ad emendationem in visitationibus
faciendam, & quidam solum quoad effe-
ctum suspensivum; non devolutivum, de
quibus Barbof. n. 12. in c. 1. sess. 13.

Deducitur 6. appellationem ab inter-
locutoria, quæ habet vim definitivam, vel
si est de damno irreparabili, etiam jure ca-
nonico effectum suspensivum obtinere;
quia tunc legitime fit, & recipitur ex obli-
gatione iudicis, ut dictum est Supra. Plu-
res autem casus Barbosa cità n. 10. refert.
qui censentur continere *damnum irrepa-
rabile*, per definitivam; primus est carce-
rationis indebitæ; 2. condemnatio ad tri-
remes. 3. privatio beneficij; & in c. 20.
sess. 24. à n. 20. ubi recenset multos casus
in quibus etiam jure canonico appellare
licet, eò quòd interlocutoria in illis cen-
seatur habere vim definitivam; talem cen-
set sententiam latam super minori ætate;
casum, ubi Judex se pronuntiat competen-
tem; ubi Judex alteri defert juramentum
in litem, vel aliquem subijcit tormentis; aut
tanquam infamem dejicit ab officio pub-
lico, cum denegat copiam actorum. & c.

T t t t 2

Quid

2753.

Quid porrò sit sententia interlocutoria, & definitiva constat ex jam sæpe dictis. Illa porrò sententia dicitur habere vim definitivam ex n. 2591. quæ non sperat aliquam sententiam post se; vel per quam finitur officium judicis, aut quæ definit unum articulum substantialem causæ principalis; tales in specie sunt sententiæ absolutionis ab instantia; vel observatione judicij; appellationem esse desertam; de præcepto solvendo; de secundo decreto; item competentæ; revocationis attentatorum; de procedendo in causa; ob stare exceptionem peremptoriam, vel non ob stare probatum vel non probatum esse; & hujusmodi: & licet aliquando speretur alia definitiva; illa tamen non reparat præjudicium, & gravamen; quia feruntur de eo, à quo pendet victoria causæ, & parant præjudicium super toto negotio, vel super aliquo fundamento principali, & substantiali ipsius negotij, sicut definitiva; Sic Minsyngerus *centur. 3. observ. 88.* quibus addit Haunoldus *to. 5. de just. tr. 5. n. 354.* sententiam, quæ de exequenda sententia definitiva decernitur. Nam, licet ab ipsa executione non appelletur, à sententia tamen de exequendo, aliud dicendum; quia irreparabiliter gravat.

2754.

Cæterum de jure civili non potest appellari à sententia interlocutoria, nisi habeat vim definitivam, vel contineat damnum non reparabile per appellationem à definitiva, pro cujus doctrinæ probatione communiter assumunt Legistæ L. 7. C. quorum appell. non recipi ibi: *ante sententiam, tempus, & ordinem eventus, nec à discussore, nec à rationali appellare liceat;* L. 36. C. de appellat. ibi: *oportet, post omnem litem, finitam tunc appellationem reddi: neque enim læditur quis, si interea facta fuerit interlocutio, quæ illi denegat jus-competens, id est, vel testium productionem, aut relectionem instrumenti:* potest enim in appellatione (à definitiva) omnia denudare seu exercere; ne contra medij temporis interlocutionem, datâ appellatione, mora injiciatur, dilationibus, sæpius, in eadem causa, data appellatione, & examinata, iterum alio capitulo ventilato, & iterum etiam contra ipsum porrecta appellatione: ergo per argumentum à contrario sensu, si per appellationem à definitiva non possit amplius gravamen reparari, lex hæc non resistit appellationi.

2755.

Confirmari potest ex L. fin. C. de sentent. & interlocut. ubi dicitur, *recusationem Judicis, ante litem contestationem debere admitti;* cujus alia ratio nequit esse, nisi quia secus nasceretur damnum irreparabile; ergo similiter etiam provocatio ab interlocutoria debet admitti: si aliàs nasceretur damnum irreparabile per appellationem à definitiva. Paritas fundatur in principio juris naturalis, eoque necessario, & communi utriusque, ne pars læsa destituatur spe, communi juris remedio justitiam obtinendi, sui juris legitimam defensione.

2756.

Pro ulteriori dictorum expositione, not. r. cum appellatur à sententia definitiva, vel ejus vim habente, posse appellari in continenti, *viva voce;* Litigatoribus enim copia est, etiam non *scriptis libellis* illico appellare voce: cum res poposcerit judicata, tam in civilibus, quam criminalibus causis L. 14. C. b. t. secus appellandum est *in scriptis;* cum appellatur ex intervallo, faltem, ubi causa gravis est; ratio primi est ex L. 5. §. 5. ff. eod. ibi: *si quis ipso die inter actâ voce appellaverit, hoc ei sufficit: sin autem hoc non fecerit, ad libellos appellationis dandos biduum, vel triduum computandum est;* ratio secundi habetur in Cod. de sent. ex periculo recitand. ibi: *nisi breves sint lites, & maxime vilium personarum, vel causarum; tunc enim sine scriptis, & sine aliqua expensa cognoscere Præsidentem oportet.*

2757.

In hoc autem casu, ubi appellatio à definitiva conceditur, satis est dicere, *se gravatum sentire, quin teneatur causas gravaminis exprimere in specie;* si autem negetur (v. g. quòd judicetur frivola) allatâ ratione, appellans tenetur *afferre* causam legitimam appellandi, ut elidat præsumptionem, quam habet contra se frivola provocationis: dixi *afferre;* non autem *probare;* hujus ratio sumitur ex *cap. ut debitus 59. h. t.* ubi Pontifex sic loquitur: *statuimus, ut, sit quis coram idoneo Judice convenerit adversarium, ille ante sententiam, ad Superiorem judicem, absq. rationabili causa non provocet, sed coram illo suam justitiam prosequatur, non obstante, si dicat, quòd ad Superiorem Judicem nuntium destinaverit, aut literas impetraverit ab eodem, priusquam de delegato fuerint assignata.* Cum autem ex rationabili causa

fa

sa putaverit appellandum, coram eodem Judice, *causa probabili appellationis exposita*, tali videlicet, *quæ, si foret probata, deberet legitima reputari*, superior de appellatione cognoscat: ubi notanda sunt ea verba: *tali videlicet, quæ, si probata foret, deberet legitima reputari*; ex his enim sequitur, non requiri, quod causa allegata coram Judice à quo ibid. probetur: sed sufficere, si probetur coram Judice ad quem, & ad appellandum sufficiens cognoscatur; ut colligitur ex postremis verbis ibi: *minus rationabiliter appellasse constiterit* (nimirum Judici ad quem) *illum ad inferiorem remittat, & in expensis alteri parti condemnet: alioquin ipse procedet, salvis constitutionibus de maioribus causis ad Sedem Apostolicam referendis*: Cùm autem appellans appellando à definitiva dicat, *non probata probabo; & non deducta deducam*, potest appellationem justificare novis probationibus, modis tamen à jure permittis; non est autem permittum, *per se loquendo*, producere novas super iisdem articulis, vel directè contrariis, ut dictum est supra.

2758. Not. 2. cùm appellatur ab interlocutoria semper faciendam esse in scriptis, expressâ causâ appellationis, sive statim, sive ex intervallo appelletur. Casus iste proponitur in c. Cordi. 1. h. t. in 6. ubi Innocentius IV. in CC. Lugdunensi, ad minuendas lites, seqq. statuit. 1. ut, si quispiam intra, vel extra judicium ab interlocutoria, aut gravamine aliquo, appellare velit, *causam appellandi in scripto designet; postea Apostolos petat*, qui & a Judice tradendi erunt, in iisque literis *causa appellandi exprimat*; & num appellatio admissa sit? an refutata? aut forsan appellationi duntaxat ob reverentiam superioris delatum? postea termino, secundum locorum distantiam, & negotii qualitatem, constituto appellanti, intra quem appellationem prosequi debeat, si appellatus ita voluerit, aut petiverit; personæ principales per se ipsas, vel per procuratores instructos, cum mandato ad agendum, & monumentis, atque actis, ad causam pertinentibus, accedant ad Sedem Apostolicam, ita paratæ, & instructæ, ut, si Pontifici videbitur post expeditum appellationis articulum, vel ex partium consensu intermissum, in causa

principali cognoscenda, & definienda, procedatur, sicuti de jure fieri potest & debet; ijs tamen, quæ circa appellationes à sententiis definitivis antiquitus statuta sunt; nequaquam immutatis, sin vero appellans ea, quæ supra dicta sunt, non observet, perinde habendus est, ac si non appellaret. Insuper ad legitimas expensas condemnandus; quod, si verò appellatus statutum istud contempserit, non tantum in expensas, tanquam contumax condemnari debet; sed etiam, contra eum, in causa principali, quemadmodum de jure fieri potest, procedi: *justum enim est, ut in eum jura insurgant, qui jus, & Judicem & partem adversariam eludit*.

Ex hoc c. ulterius deducitur 1. appellationem *in* vel *extra* judicium ab interlocutoria, debere causam appellationis exprimere *in scriptis*; & hoc requiri pro forma, sic, ut secus factum non teneat; ita tradit Tiraquel. de jure Mariti gloss. 6. n. 120. Rebuff. in tract. nominat. q. 4. n. 37. Deinde, quod debeat *petere Apostolos*; & Judex à quo teneatur eos exhibere; per quos intelligitur *quasi missio*, quam facit unus Judex ad alium teste Sigismundo Scaccia *de appellat. q. 13.* Tertio, quod Judex à quo, si appellationi detulit *ob reverentiam Superioris, non ob causam appellantis*, in Apostolis exprimere debeat, cur causam non admiserit.

Quarto quod debeat *convenientem terminum* ad appellationem prosequendam præfigere, habitâ ratione personæ, loci, & negotii; quinto, quod, si appellatur ad Papam, & appellatus velit, & petat, appellans debeat vel per se, vel per Procuratorem idoneum comparere cum omnibus pertinentibus ad causam, non tantum ad prosequendam appellationem, sed etiam ad causam principalem, si ita velit Judex appellatus; sexto, quod coram Judice appellato, de consensu partium, tractari possit causa principalis, articulo appellationis omisso: septimo, quod, si appellans præmissa non servet, reputabitur non appellans, & redibit ad priorem Judicem condemnandus in expensas legitimas; contra appellatum verò, seu eum contra quem appellatum est, si prædicta contempnat, procedendum erit tanquam

contra contumacem, in expensis, & causa, prout aliàs de jure debet.

2761. Not. autem, quod diximus num. præced. tractari posse *causam principalem* de consensu partium, etiam omisso appellationis articulo, esse speciale, quando appellatum est *ad Papam*, ut tradit Covarr. *præct. c. 9. n. 6.* Stephan. Gratianus *c. 6.* disceptat. forens. à n. 121. & hoc ipsum etiam inferiori Judici permissum esse (accedente Papæ confirmatione, vel approbatione tradit Barbosa *L. 1. ff. de Judic. à n. 24.* Cæterùm, si appellatus puncto appellationis renuntiat, tradunt aliqui generaliter, Judicem appellationis, prætermisso appellationis articulo, posse cognoscere super principali; quia, quando appellatus impetrat commissionem per quam totum negotium demandatur, tunc indistinctè Senatus cognoscit de meritis, etiam si appellatio non devolveretur, vel esset malè appellatum, ex surdo *decis. 175. n. 101.*

2762. Not. 2. quòd appellatio à definitiva statim liget manus Judici à quo, sic, ut non liceat illi *per se loquendo* procedere ad ullum actum in causa; secus ab interlocutoria, nisi Judex illi detulisset, vel sententia contineret damnum irreparabile, prima pars est ex *L. 3. C. h. t.* ibi: *appellatione interposita (licet à Judice repudiata sit) in præjudicium deliberationis nihil fieri debere, & in eo statu omnia esse, quo tempore pronuntiationis fuerunt, sepius constitutum est, quod etiam dicitur L. 1. §. 1. ff. Nihil innovari, ibi: recepta autem appellatione tamdiu nihil erit innovandum, quamdiu de appellatione fuerit pronuntiatum.* Secunda verò pars colligitur ex *c. non solum 7. h. t. in 6.* ibi: *illa verò, quæ, post appellationem interpositam ante definitivam sententiam, innovantur, donec appellationis causam veram esse, constiterit, revocari non debent: nisi Judex appellationis (postquam sibi constiterit, per appellationem emissam, ex probabili causa fore ad se negotium devolutum) inhibeat Canonicè Judici (à quo appellatum extitit) ne procedat: tunc enim, quid quid post inhibitionem hujusmodi fuerit innovatum, est (licet causa eadem non sit vera) eundem appellationis Judicem ante omnia statum pristinum, reducendum.*

2763. Ex hoc textu deducitur, quòd, si appel-

latum sit ante sententiam, videlicet ab interlocutoria aut gravamine: Judex appellationis revocare non debeat innovata post eam, nisi prius justificata appellatione, seu cognito, causam legitimè appellandi legitimam, & veram fuisse deducitur. 2. quòd si Judex *ad quem* præsentibus partibus cognoscere incipiat de veritate causæ appellationis, inhibitorias possit mittere Judici à quo, ita quidem, ut quæcunque à Judice acta fuerint post inhibitionem acceptam, irrita esse debeant, nulla obstante exceptione, tametsi postea veritas causæ ostensa; seu appellatio justificata non fuerit. Deinde, ex prima parte dicti c. habetur, quòd, si Judex postquam appellationem à definitiva recepit, priusquam de meritis causæ cognoscere incipiat, inhibitorias mittat Judici à quo, ne ad executionem sententiæ procedatur, & ut omnia, quæ post sententiam attentata sunt, rescindantur, dummodo appellatum sit intra 10. dies.

Præter hæc not. 1. si appellatum sit à definitiva, articulum appellationis non esse distinctum à causa principali; quare necesse non est, causam appellandi justificari, sicuti fit in appellatione ab interlocutoria. Deinde mox, ut Judex cognoverit, intra 10. dies appellatum fuisse, inhibitorias mittit, ut notat gloss. recepta in *c. Venientes 19. de jure jur.*

2764. Not. 2. quòd, si Judex à quo appellatum, appellationem non admittat, quòd legitima non sit (quando quidem frivolis appellationibus deferendum non est) appellans verò nihilominus eam prosequantur, Judex *ad quem* appellatum, si cognoverit, malè esse appellatum, remittere debeat causam juxta canonicas Sanctiones, atque appellantem eodem die, in quo contra ipsum pronuntiatum ad expensas condemnare; per *c. appellationibus 5. h. t.* hoc non obstante, si Judex à quo appellationi de ferre nolit, tamen parit effectum devolutivum, ut appellans appellationem prosequi possit. *c. Sepe 44. h. t.*

2765. Not. 3. si Judex à quo appellationi ante sententiam, detulit, quamvis ea frivola, & irrationabilis fuerit, totam causam principalem etiam deferri ad Judicem *ad quem*, ita, ut eam remittere non teneatur; æquum tamen est, ut remittat, si Judex à quo propter reverentiam Judicis Superioris, detul-

detulerat. Colligitur ex cit c. Appellationibus 5. h. t. & c. Interposita 70. §. ille. eod.

2766.

Not. 4. non obstante, quòd Judex, à quo detulerit à definitiva appellationi, tamen executionem sententiæ relinquentiam esse illi eidem, si appellatio justificata non sit, hoc est, si Judex ad quem repererit bene judicatum esse à Judice à quo, & malè appellatum; ita DD. communiter in c. Pastoralis 28. de offic. deleg.

Quando autem diximus, Judici à quo per appellationem à definitiva, vel habente vim definitivæ, ligari manus, addidimus per se loquendo, id què propterea, quòd in quibusdam casibus non procedat; & 1. quoad illos actus, qui fieri potuissent, etiam pendente causâ principali, v. g. compellere ad cavendum; nam hi fieri possunt à quo, etiam interpositâ appellatione. 2. in factis notorijs; 3. si foret periculum, quòd interim res litigiosa dilapidaretur, vel destrueretur; nam tali casu Judex à quo posset eam sequestrare; 4. si esset periculum, quòd debitor fugeret; 5. si appelleret excommunicatus &c.

§. VI.

An liceat appellare causâ cujuslibet gravaminis?

2767.

Quæstio 1. est, an etiam in causis minimis liceat appellare? Resp. appellationem ejusmodi communiter reputari frivolam, ut diximus supra, & teneri à pluribus illam, in jure civili, non admitti; quia tamen communis regula est: appellari posse in omnibus causis, non privilegiatis specialiter, etiam in minori summa poterit appellari, per L. 20. C. h. t. ibi. & in majoribus, & in minoribus negotijs appellandi facultas est. Nec enim Judicem oportet injuriam sibi fieri existimare, eò quòd litigator ad provocationis auxilium convolvit: Sed hoc intellige, ut dixi; secus privilegio; quidam enim Judices ex privilegio habent, ne infra certam summam appellari possit; ubi tamen nota, quantitatem summæ, non mensurandam ex pronuntiato Judicis, qui Reum condemnavit ad tantum; sed ex quantitate per actorem petita. Nam quoties de quantitate, ad jurisdictionem pertinente, quaeritur, semper quantum pet-

atur, quaerendum est; non quantum debeat per L. 19. ff. de Jurisdic. §. 1.

2768.

Cùm autem quandoquè mulctetur Reus, quæstio est, an si se sentiat per hoc indebitè gravatum, à multa imposita, possit appellare? Ante resolut. not. multam distingui à pœna tanquam inferius à superiore; multa enim est animadversio pecuniaria Judicis arbitrio inflicta: ut sumitur ex L. multa C. de servis fugit. Unde pœna latius patet, cum comprehendat pecuniariam, corporalem, & Capitalementem: multa verò solum sumatur pro pecuniaria, & per sententiam Judicis irrogata. Quare à multa bene appellatur; non autem, à pœna L. si qua pœna ff. de verbor. sign. Est etiam discrimen, quòd pœna judicatur à quolibet Judice; multa, non nisi à majoribus Magistratibus. Mulctare, est punire in pecunia; & accipitur quandoquè pro abbreviare L. 1. C. de modo mult. Sumitur dupliciter 1. tanquam vindicta, seu vindicatio; ut est actus irati exequentis motum animi sui, & hæc prohibetur 23. q. 4. c. Ita planè, & 14. q. 1. c. quod debetur: 2. ut est actus virtutis, per quam vis, aut injuria, aut quid quid ignominiosum est, defendendo, aut ulciscendo propulsatur huic virtuti, teste S. Thom. 2. 2. q. 108. opponitur per excessum, crudelitas; per defectum, nimia remissio in puniendo. Videtur ultio esse vindicatio: nam ulciscor est vindicare, seu injuriam, non impunitam, relinquere. Exequi sumitur aliquando, pro ulcisci S. sen. Justit. de iis qui sunt sui, vel alieni juris. In jure vindicare, & vindicta intelliguntur de ultione sumenda, non propriâ autoritate, ut notavit Pereyra, quæst. forens cons. 35. n. 33. Sic, juxta Seraphinum, de privileg. juram privil. 74. n. 51. Verbum ulcisci, intelligitur mediante jure

Not. autem, cùm dicimus, à multa rectè appellari, debere intelligi, quando non subrogatur in locum pœna, à lege taxatæ; non autem secus; cujus ratio sumitur ex L. 244. ff. de Verb. signific. ubi, postquam relatum est, dictum Pauli juris consulti ibi: si qua pœna est, multa est; si qua multa est, pœna est, ita subjungit textus: utrumquè eorum falsum est; namquè harum rerum dissimilitudo ex hoc quoquè apparet, quòd de pœna provocatio non est: simulatque enim victus quis est ejus male-

2769.

ficii